

DAVLAT BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIVAVIY TAHLILNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Ismoilova Muyassar

Guliston davlat universiteti dotsenti

Tursunqulova Dilbar

Mirsalimova Ma'rifat

Sulaymonov Ahmadjon

Guliston davlat universiteti

Bank ishi yo'nalishi talabalari

Annotatsiya: *Ushbu tezisda davlat budjet tashkilotlarida moliyaviy tahlilni tashkil etishning o'ziga xos uslubiy va amaliy jihatlari atroflicha tadqiq etilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi budjet mablag'laridan foydalanishning maqsadli yo'naltirilganligi va iqtisodiy samaradorligini baholash tizimini takomillashtirishdan iborat. Ishda xarajatlar smetasining ijrosi, g'aznachilik tizimi orqali amalga oshiriladigan to'lovlar nazorati hamda tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlash masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, sohada uchraydigan moliyaviy xavf-xatarlarni kamaytirish va budjet intizomini mustahkamlashning huquqiy asoslari yoritib berilgan. Muallif tomonidan moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishda raqamli monitoring tizimini joriy etishning afzalliklari asoslangan.*

Kalit so'zlar: *Davlat budjeti, budjet tashkiloti, moliyaviy tahlil, xarajatlar smetasi, g'aznachilik ijrosi, moliyaviy nazorat*

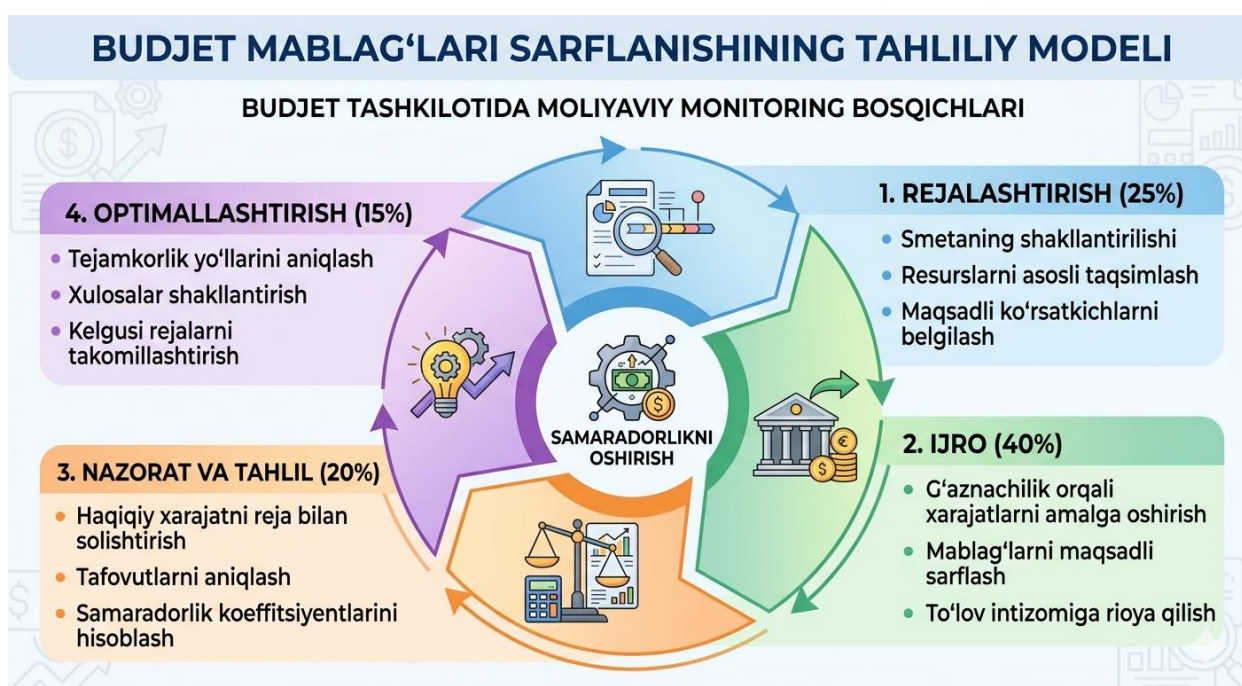
Kirish

Davlat budjet tashkilotlarida moliyaviy tahlilni amalga oshirish o'zining iqtisodiy tabiati, huquqiy tartibga solinishi va hisob yuritish metodologiyasi bilan tijorat tuzilmalaridan tubdan farq qiladi. Ushbu jarayonning fundamental xususiyati shundaki, tahlil obyekti sifatida

foyda ko'rsatkichi emas, balki budget parametrlarining ijrosi, mablag'larning maqsadli yo'naltirilganligi va ijtimoiy natijadorlik maydonga chiqadi. Budget tashkilotlarida moliyaviy tahlilning predmeti – bu davlat resurslaridan samarali foydalanish hamda xarajatlar smetasida belgilangan ko'rsatkichlarga og'ishmay amal qilishdir. Tahlilning dastlabki va eng muhim bosqichi xarajatlar smetasining ijrosini moddalar kesimida o'rganishdan iborat. Bunda birinchi guruh xarajatlari (ish haqi va unga tenglashtirilgan to'lovlar) hamda ikkinchi guruh xarajatlari (ijtimoiy soliqlar) ustidan qat'iy nazorat o'rnatiladi.

1-rasm

Budget tashkilotida moliyaviy monitoring bosqichlari

1. Rejalashtirish bosqichi (25%) – Strategik asos

Bu bosqichda smetaning shakllantirilishi shunchaki raqamlarni yozish emas, balki tashkilotning yillik ehtiyojlarini ilmiy asoslashdir. Mablag'larning 25 foizi rejalashtirishga yo'naltirilishi, xarajatlarning qonuniy va maqsadli bo'lishini ta'minlaydi. To'g'ri reja – kelajakdagi iqtisodiy xatolarning oldini olish demakdir.

2. Ijro bosqichi (40%) – Operatsion nazorat

Diagrammaning eng katta qismini (40%) aynan ijro tashkil etadi. Bu xarajatlarning g'aznachilik tizimi orqali amalga oshirilishi bilan bog'liq. G'aznachilik orqali to'lov intizomiga rioya qilinishi, mablag'larning real vaqt rejimida (online) nazorat qilinishini anglatadi. Bu bosqichda asosiy e'tibor korrupsiya xavfini kamaytirish va pulning "manzilli" yetib borishiga qaratiladi.

3. Nazorat va Tahlil (20%) – Feedback (Qayta aloqa)

Haqiqiy xarajatlarni reja bilan solishtirish bosqichi tizimning "ko'zgusi" hisoblanadi. 20 foizlik ulush nazorat mexanizmlarining mustahkamligini ko'rsatadi. Bu yerda aniqlangan tafovutlar (ekonomiya yoki ortiqcha sarf) keyingi bosqich uchun asosiy ma'lumot bazasini yaratadi.

4. Optimallashtirish (15%) – Samaradorlik koeffitsiyenti

Bu bosqichda tejamkorlik yo'llari aniqlanadi va xulosalar chiqariladi. Optimallashtirish budjet jarayonining yakuni emas, balki yangi darajaga chiqish nuqtasidir. 15 foizlik ulush orqali tizimdagi ortiqcha xarajatlar qisqartiriladi va resurslar yanada muhimroq yo'nalishlarga qayta taqsimlanadi.

Xulosa va takliflar

Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, davlat budjeti tashkilotlarida moliyaviy tahlil tizimini takomillashtirish nafaqat mablag'larning sarflanishini nazorat qilish, balki ularning ijtimoiy samaradorligini oshirishning asosiy omilidir.

Tahlil natijasida aniqlangan asosiy xulosa shundan iboratki, bugungi kunda budjet intizomini mustahkamlashda faqatgina smeta ijrosiga e'tibor qaratish yetarli emas; asosiy urg'u har bir sarflangan mablag' evaziga erishilgan aniq sifat ko'rsatkichlariga berilishi lozim. Shuningdek, debitorlik va kreditorlik qarzidorliklarining muntazam

monitoringi tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Budget kodeksi. – T.: Adolat, 2023.
2. Malikov T.S., Haidarov N.H. "Moliya: davlat moliyasi". Darslik. – T.: Iqtisod-Moliya, 2021.
3. Mehmonov S.U. "Budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va tahlili". Monografiya. – T.: Moliya, 2020.
4. Kurbanov Z.Sh., G'aniyev A.A. "Iqtisodiy tahlil nazariyasi". O'quv qo'llanma.
5. O'zbekiston Respublikasining "Davlat xaridlari to'g'risida"gi Qonuni.
6. Xalqaro davlat sektori buxgalteriya hisobi standartlari (IPSAS) materiallari va metodik qo'llanmalari.
7. Икрамова, М. М., Таджибоев, К. Т., & Мамазулунов, Н. Х. (2013). Определение активности аминотрансфераза в перфузате печени при экспериментальном токсическом гепатите. Science and world, 42.
8. Sharipova, U. A. (2023). The Use of Competitor Analysis as A Factor of Increasing the Competitiveness of the Company. American Journal of Business Management, Economics, and Banking, 13, 90-92.
9. Bakoeva, G. M. (2023). Peculiarities of the current situation of the banking ipo market. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 78-81).
10. Sharipova, U. A. (2023). Features of the development of internet marketing at the present stage. World Economics and Finance Bulletin, 23, 90-91.
11. Ибодуллаев, Ш., & Бакоева, Г. (2021). Актуальные вопросы развития банковской системы Республики Узбекистан. Общество и инновации, 2(2/S), 179-186.

12. Rajabova, S. (2023). O 'zbek estradasida yakka ijro masalalari. *Oriental Art and Culture*, 4(6), 257-262.
13. Sharipova, U. A., & Zaynutdinova, N. N. (2021). Nestle scandals, negative impact of conflicts to brand prestige. *Academicia Globe*, 2(6), 376-379.
14. Rajabova, S. (2025). Ergash Masofayev rejissurasining o 'ziga xosligi. *Mahalliy va xalqaro konferensiyalar platformasi*, (2), 578-583.
15. Азларова, А. (2020). Рақамли трансформация шароитида банкларга рақобатбардош мутахассис кадрлар тайёрлашнинг долзарб масалалари. *Архив научных исследований*.